

Єврейські мелодії

Джордж Гордон Байрон

Єврейські співанки

переклад Миколи Костомарова

Журба єврейська

Ой плачте так, як плакали діди
Над вавілонськими ріками!
Розорен храм, родини в нас нема –
Чужі знущаються над нами!

Ой плачте, люде! От її тріски...
Розбилася святая арфа Юди!
У тій землі, де Бог наш панував,
У тій землі панує ворог лютий!

Куди тепер Ізраїль помандрує?
Чи ще сіонську пісню він почує?
Чи ще музика Юди задзвенить?
Чи ще вона нам серце звеселить?

Нещасний люду! Сирота народе!
Куди біжить він? Де він оддыхає?
Ма припетень гніздо, лисиця – скоту,
Родину чоловік, – він і труни не має!

"Над Йорданом..."

Над Йорданом арабські верблюди пасуться,

На Сіоні невірні молитви несуться,
Там ваалові люди коліна пригнули,
Там... там – Боже наш милий!.. Чи громи поснули!!..

Там, де твій перст нам написав скрижалі,
Де тінь твою народи повидали,
Де нам явивсь в одежі у огняній
Ти, на кого з живих ніхто не згляне!

Яви, Боже, громом оп'ять свою міч!
Озьми од втіснителя гордого міч!
Чи довго він землю святую топтатиме?
Чи довго ще храм твій без служби стоятиме?

Місяць

Несонним сонечко ти, зіронько мутная!
Як твій дрижачий світ далеко сумно сяє!

Твій блідий лик прогнати ніч не має власті,
Ой, як він схож на згадку про старинне щастя.

Так прошлеє горить, так першії дні мріють,
В безсильних променях хоч світяться, не гріють!

Туди підчас на них дивитися завгодно:
От-от вони! Ан ні! – хоч сяють, та холодні!

Погибель Саннахерибова

Ассірійці прийшли, як вовки навмання;
Все їх військо у пурпурі й золоті ся;
Їх списи, мов на озері зорі, блистіли
У той час, як тихі галілейські хвилі.

Як улітку зеленім на дереві листи,
Вояків тих увечері шики густі;
Як по осені листя на дереві сухеє,
Усе військо уранці тихе й неживеє.

Анголь смерті огняним крилом розмахнув
І в лице ворогам, супроти їх, подув;
І їх очі закрилися й похолоділи,
І серця обважніли, й уста онеміли.

І, роззявивши ріт, повалився там кінь:
Вже не стане на дибки, не прискне вже він;
З його піна застила біліє на глині,
Як той вал, що розб'ється об дику скелину.

І лежать їх їздці там побліді й бридкі,
На лиці в їх роса, ржа поїла сітки;
Їх наміти тихі, корогви їх не мають,
Їх списи не підняті і в сурми не грають.

І ассурові вдови голосять із жалю,
І розбились шайтани у храмі Ваала;
Із язиків сильнішому міч не поміг –
І сильніший розтаяв пред Богом, як сніг!

Дика коза

Дика коза, і вільна й веселенька,
Спинається по ізраїльських горах
І п'є з криниць водицю студененьку,
Що по святих тече собі луках,
Красуються в їй ніжка й ясні очі,
Коли вона провалля перескоче.

Швидчіші ноги й оченьки ясніші
Колись Іуда бачив в тій землі;
Колись селяне ще були й красніші
В тій радощів колишніх стороні.

Кедр на Ливані верх свій піднімає...
Але дівчат Іуди там немає!

Щасливша кожна пальма тих долин,
Ніж израїльські розігнані народи.
Де вродиться, там і росте вона,
Й красується в тихій своїй уроді.
Вона не кине своєї родини,
Вона не схоче жити в чужій країні.

А ми тулятись мусимо з печалі,
В чужих людей могил собі прохатъ...
Ніколи там, дідів де поховали,
Не будуть кості наші спочивать!
Ізраїль сохне, в'яне на чужині –
Безбожнії сидять в Єрусалимі!!!

До жівки**

Над всіх дівчат гарніш, миліш
Моя израїльська дівчина,
З богоубійників рода
Всіма забутая дитина!

Коли зійдусь з тобою я
І слухаю і поглядаю –
Красу землі твоїх батьків,
Уроду їх пісень згадаю.

Поважно-смутно якимось так
Через густенькі війниці
Глядять на мене крадькома
Твої ясененькі очиці.

Тобі у очі дивлячись –
Душі дівчачої віконці,
Згадав, як в рідній стороні
Твоїх дідів заходить сонце –

Святе віконечко небес,
Як над ліванськими кедрами
Убиті мусором поля
Гаптує сумними смугами.

Як гляну на лице тобі
Без фарби, так, як мрамур, біле,
Як чорні кучері його
Розкошно приязно обвили,

Тоді здається, бачу я
Ріку Йордан ваш ім'янитий,
При місяці у старину
Пальмовим гаєм оповитий.

Як часом осміхнешся ти –
Мені згадається, дівчино,
Із дивами старовини
Вефільська дивная долина.

Як часом заговориш ти,
Твій голос так серденько гріє,
Неначе чуєш – то співець
Віщує ласку і надію.

Як часом та заграєш ти,
Як часом пісню жалосливу
Ти заспіваєш при мені
Про рідну долю нещасливу, –

Як оніміль, я стою,
Мені здається – чую й бачу –
То знов понурій ваш старий
Над попелом родини плаче.

І стане серце у мене
За рід ваш бідний жатись, битись,
І в ту часинку радий я
До вас, як к рідним, притулитись.

Чого ж, голубочко моя,

Як прийдеться нам час, буває,
Розстатись, – в мене нишком щось
На серце тяжко налягає?..

Дарма Господь Бог наділив
Тебе уродою своєю,
Дарма він в світ тебе пустив
Над вроду з кращою душею.

Ані з своїх, ані з чужих
Тебе на світі не признають;
Не розбираючи, чужі
Твій рід кепкують, зневажають.

А кривні? Кривнії твої
Давно вже серце загубили;
Через наругу душі їх
Заснітилися і зачерствіли.

Твій рід на срібло проміняв
Звичай дідівський, старосвітський.
Од слави батьківській zostавсь
В насліддя ляк їм соромницький!

Вони погані, ти чиста
І не повинна, як голубка!
У них в серцях сміття; в тобі –
Угодна Богу сяє думка!

Так часто бачиш: по лісах
На липі, вже зусім сухої,
Зосталась гілочка одна,
Що зеленіє під росою!

"Кохавсь я тобою..."

Кохавсь я тобою,
Як місяць водою,
Як сонце усходом,

Як роса травною.

Стан твій як тополя
На долині Юди;
Личко розцвітало,
Як кидарська рожа;

І уста рум'яні,
Краплі стільникові,
Викапали сласті
Жаркої любові.

І словами ніжно,
Сходня дівчино,
Годувала серце,
Як млеком і медом.

В світі золотому
Божим Серафимом
Ти мені явилась,
Запашная квітко

Небесного раю!
Ти, як сонце, душу
Мені освітила,
Так, як ранок сяйний,

Розігнала тугу.
Споминаю, дівко,
Очі твої ясні,
Як озера світлі

Далекого краю.
Дівчино! В ті пори
Як мені хотілось
Утекти з тобою

За моря, за гори,
В ту далеку землю,
Де селяне другі,
Де година прошла

Воскресає знову...
З миром розлучившись,
Жили б ми з тобою!!
Де ти, моя радість?

Обізвись до мене!
Де ти, моє сонце?
Прогляни на мене!
Де ти, моє серце?

Пригорнись до мене!
Прощай, моя мила,
Моя чорноока!
Доле моя, доле!

Ти моя морока!..

Бенкет Валтазара

На троні цар сидить,
Кипить гостями зала,
І сотня ламп горить
Із чистого криштала,
І сотня золотих
Чаш ходить поміж ними,
Єговиних, святих,
Взятих в Єрусалимі.

В той час, коли вони
Безпечно пировали,
Проти їх на стіні
Ч'їсь пальці виходжали,
І по стіні рука
Невідома щось пише,
І писана строка
Огнем і страхом дише.

Цар глянув, закричав..

Компанія затихла...
Язик в царя дрижав,
І в очі кров набігла.
- Всіх мудрих приведіть
Жреців, котрі б уміли
Слова сі зрозуміть,
Що царський пир смутили.

Халдейські знахурі
На бенкет прибігають,
Ваалові старі,
Що всяку тайну знають,
І дивляться - і стид
Покрив чоло їм думне:
Писаніє стоїть
Невідоме і сумне.

От сужній обізвавсь;
Він хлопець чужестранний,
Він бачив, дочувавсь, -
Він зна писання тайни.
Не треба ламп і свіч:
Що написали пальці -
Він прочита те вніч,
І станеться те вранці.

- Погибне Валтазар,
Погибне з ним країна,
Сю ніч він пишний цар,
А завтра - мертва глина.
Сю ніч нехай сидить
У золоті й короні:
Мідяни у воріт,
А вранці - перс на троні.

Погибель Єрусалима

Гірше лиха Седекії,

Гірше, ніж Содому,
Сталось граду Давидову
І господню дому.

Галас, сурми, стон побитих,
Брязкотня мечами,
Стук таранів, дим пожарний
Чорними смугами.

От він, день той... день великий
Наступа грозою...
День, провіщаний зарані
Мовою святою.

От він, день той... день великий!
Там голодна мати,
Безумная, рве зубами
Плоть свого дитяти.

От він, день той... За волосся
У мирську громаду
Тягне син отця старого
Карати за зраду.

От він, день той... Люди в храмі
Руки підіймають,
І останню архіреї
Жертву совершають.

Теї жертви не приймає,
Як перше, Єгова...
Де знаменія і чуда?
Де пророків мова?

Чом не явиться, як перше,
Муж правди й надії,
Чом упалих божественним
Словом не зогріє?

От пророк, столітній старець,
Тихо в храм входжає:

- Горе, горе Ізраїлю,
Горе! - він віщає. -

Горе граду Давидову -
Остання година.
То Єгова відомщає
За милого сина!

Не кричіте: "Царю! Царю!"
Не цар вам Єгова.
Самі його розвінчали,
Скинули з престола!

Самі його на кесаря
Римського змінiali.
Просіть ласки в того пана,
Що самі обрали.

Згадай, згадай, Ізраїлю,
Як перед тобою
Бідний в'язень катований
Стояв сиротою.

Коло його чужестранець:
"Що, - питав, - робити
Із сим в'язнем?" А Ізраїль
Закричав: "Забити!"

Смерть йому! Царем озвався
Він в Єрусалимі.
Єдиного царя маєм -
Кесаря у Римі".

І на посміх його царству,
Терном увінчаний,
Кончив в'язень неповинний
Вік свій богоданний,

Присуджений народовим
Судом неправдивим,
Поруганий, запльований

Всім Єрусалимом.

Не моліться ж, не благайте,
Не цар вам Єгова:
Самі його розвінчали,
Скинули з престола.

Самі його на кесаря
Римського зміняли.
Служіть тепер тому пану,
Що самі обрали!

Єврейська співанка

Жнива вбрали; смутно в полі,
Пожовтіли вже ліски,
І збираються по волі
В ірій літнії пташки.

Ой, чому я не вродився
Птахом бистрим та швидким:
Полетів би, опинився
В краї ріднім, дідівським.

Полетів би, оком звів би
На замулений Кедрон
І головку прихилив би
На покинутий Сіон.

Хоч населен ворогами
Край для мене досі свій,
Все до тебе думоньками
Рвусь, Сіоне мій святий!

І далеко, на чужині,
Об тобі гадать я звик,
Привітать хоч на годину –
З мене буде на весь вік.

Той не дурно в світі шлявся,
Хто на тій землі побув,
Де Господь нам показався,
Де Господь нас позабув.

Примітки

Припетень — дикий голуб.

Йордан - священна річка Палестини.

Сіон - священний пагорб в Єрусалимі, де був храм бога Яхве (Єгови) та палац царя Давида.

Саннахериб (Сеннахериб) (705 - 681 рр. до н. е.) - ассірійський цар. Під час облоги Єрусалима, що повстав проти його влади, зазнав поразки, але не від рук людей, а, за біблійною легендою, від меча ангела смерті.

Галілейські хвилі - хвилі Галілейського (або Генісаретського) озера у Північній Палестині.

Ассурові вдови - ассірійські вдови.

Храм Ваала - Ваал (Баал) - загальносемітське божество війни; у романтичній поезії першої половини XIX ст. - поетичний символ кровожерного ідола.

Ліван - гірський хребет на східному березі Середземного моря.

Безбожні сидять в Єрусалимі!!! - 722 р. до н. е. Ізраїльське царство було розгромлене ассірійським царем Саргоном II.

Вефільська долина - місцевість коло м. Вефіль (Бет-Ель) на північ від Єрусалима.

Валтасар - син останнього царя Вавілонії Набоніда; загинув 539 р. до н. е., коли Вавілон захопили перси.

Єгова - верховне божество іудейської релігії.

Слова сі зрозуміть... - невідома рука написала на стіні слова "мене, текел, фарес", які пророкували загибель Вавілону. Епізод набув символічного значення як несподіване пророцтво загибелі при повному благополуччі.

Він хлопець чужестранний - мається на увазі пророк Даниїл.

Мідяни у воріт - жителі Мідійського царства, завойованого персами у 550 - 549 рр. до н. е., які залучалися завойовниками до служби у війську.

Гірше лиха Седекії... - коли вавілонський цар Навуходоносор II (правив у 605 - 562 рр. до н. е.) здобув повсталий Єрусалим (587 чи 586 р. до н. е.), Седекію, останнього іудейського царя, він осліпив і забрав у полон.

...гірше, ніж Содому... - Содом і Гоморра - за біблійною легендою, міста, за розпусти знищені небесним вогнем.

...бідний в'язень катований... - Ісус Христос.

Коло його чужестранець... – римський прокуратор Іудеї у 26 – 36 рр. н. е. Понтій Пілат.

...замулений Кедрон... – потік в долині коло Єрусалима.